

ปญฺญุตตฺรา สพฺเพ ธมฺมา
ธรรมทั้งหลาย มีปัญญาเป็นยอด มีปัญญาสูงสุด

ปัญญา เป็นสภาวะที่รู้แจ้งอารมณ์ตามความเป็นจริง เป็นสภาพธรรมที่รู้แจ้ง
ต่ออารมณ์ตรงต่อปรมัตถธรรม ดุจนักแม่นธูยิงตรงเป้า

ปัญญาเมื่อเกิดขึ้นมาแล้วทำกิจส่องอารมณ์ให้สว่างเจิดจ้าดุจดวงประทีปที่ให้แสงสว่าง

ปัญญาเมื่อเกิดขึ้น ปรากฏต่อญาณปัญญาของผู้ปฏิบัติแล้ว สภาพธรรมที่ไม่
หลงต่ออารมณ์ใดอารมณ์หนึ่ง

ผลปรากฏ สภาพธรรมที่ทำให้ปราศจากความหลง ตรงข้ามกับ โมหะ

สภาวะธรรมที่เปิดเผยความจริงได้เพราะมีปัญหาเข้าไปรู้ลักษณะเฉพาะตัว

การรู้แจ้งความจริงของปรมัตถธรรม ต้องรู้แจ้งทั้งสภาวะลักษณะและ
สามัญลักษณะ

สามารถไปรู้ลักษณะของรูปธรรมและนามธรรมตรงตามสภาวะลักษณะ
ของสภาวะธรรมนั้นๆ เช่น

ผัสสะ ธรรมชาติที่กระทบอารมณ์

เวทนา ธรรมชาติที่เสวยอารมณ์

สัญญา ธรรมชาติที่จำอารมณ์

เจตนา ธรรมชาติที่กระตุ้นเตือนและชักนำสัมปยุตตธรรมสู่อารมณ์

สังขารธรรมทั้งหลายปรุงแต่ง

วิญญาณ ธรรมชาตที่รู้อารมณ์

ปฐวีธาตุ ลักษณะที่แข็ง

อาโปธาตุ ลักษณะที่ไหลและเกาะกุม

วาโยธาตุ ลักษณะพยุงผลัดกัน

เตโชธาตุ ลักษณะเย็นและร้อน

จักขุปสาท สภาวะธรรมที่เป็นความใส ที่สามารถกระทบกับสีได้
โสตปสาท ความใสที่สามารถรับเสียงได้

ฆานปสาท ความใสที่รับกลิ่นได้

ชีวหาปสาท ความใสที่รับรสได้

กายปสาท ความใสที่รับเย็นร้อน อ่อนแข็ง หย่อนตึงได้ เป็นต้น

ต้องรู้จักปัญหา จึงจะทำปัญหาให้เกิดได้ และทำให้กุศลธรรมเกิดขึ้นได้

ปัญหาเท่านั้นที่จะสามารถเข้าไปรู้ความจริง
ถ้าเราไม่รู้จักปัญหา เราจะไม่สามารถทำปัญหาให้เกิดขึ้นได้

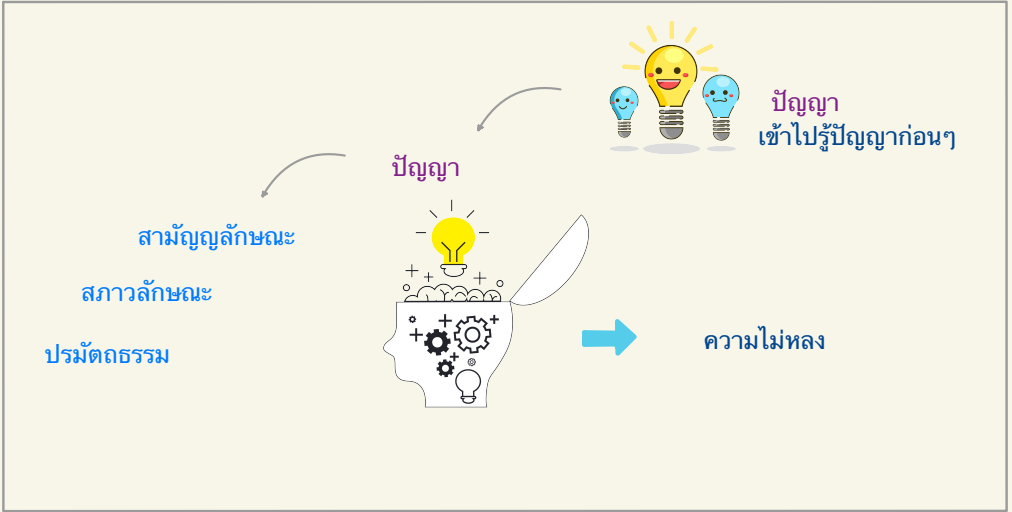
ถ้าไม่มีปัญหา เราจะไม่สามารถทำปาดิ โมกข์สังวรศีล ให้เกิดขึ้นได้
ไม่สามารถทำอินทริย์สังวรศีล ชันติสังวร วิริยะสังวร ญาณสังวร ที่เป็น
องค์ของศีล ต้องมีปัญญเข้าไปเห็นลักษณะเฉพาะตัวของสภาวะธรรม

หากเราไม่สามารถเห็นลักษณะเฉพาะตัวของสภาวะธรรมได้
การที่เราจะละกิเลสและเจริญกุศลเป็นเรื่องไม่ง่ายเลย

ปัญหาที่ไม่หลงในลักษณะเฉพาะตัว ไม่หลงในสามัญลักษณะของปรมาัตถธรรม
ถ้าปรากฏต่อญาณปัญญาของผู้ปฏิบัติหรือผู้กำลังกำหนดอยู่ นี้เรียกว่า
อาการปัจจุปัญฐาน

ปัญญาเป็นเหตุรู้แจ้งทะลุทะลวงสภาวะลักษณะ เป็นเหตุรู้แจ้งสามัญลักษณะ
คือไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ส่งผลให้ความไม่หลงเกิดขึ้น นี้เรียกว่า
ผลปัจจุปัญฐาน

ปัญญาสามารถปรากฏต่อญาณปัญญาได้
การที่ปัญญาที่เกิดหลังๆ ไปกำหนดรู้ปัญญาที่เกิดก่อนๆ อย่างนี้เรียกว่า
ปัญญาปรากฏต่อญาณปัญญาของผู้เข้าไปกำหนดรู้ ไปปฏิบัติ

ชาวกาลามะได้ทูลถามพระพุทธเจ้าว่า ควรจะเชื่อลัทธิคำสอนของผู้ใด

พระพุทธเจ้าทรงตรัสว่า

พิจารณาด้วยความรู้ของตน

ให้ถือเอาคำสอนที่ไม่มีโทษ

ฟังแล้วสุดตมยปัญญาเกิดหรือไม่ กุศลจิตเกิดหรือไม่ ใต้องค์ความรู้ได้ข้อมูลหรือไม่

ต่อมาคิดใคร่ครวญแล้วได้จินตมยปัญญาหรือไม่ ลึกขึ้น ละเอียดขึ้น ชัดเจนขึ้นหรือไม่

ถ้าหากพิจารณาทั้งสุดตมยปัญญาและจินตมยปัญญาแล้วได้ องค์ความรู้ชัดขึ้น

การคบคนมีความรู้ นั้นจะต้องได้รับความรู้จากท่านผู้รู้ อย่างไร โดยอย่างหนึ่ง จึงจะบอกได้ว่าคบผู้นั้นดีหรือไม่ดี

หากไปอยู่อุปถากดูแลท่านผู้นั้นแล้วได้แต่ความมืดบอดตีบตันให้ห่างออกมาเสีย

เสวนาแล้ว ราคะ โทสะ โมหะ ลดลงหรือไม่

ถ้าาราคะ โทสะ โมหะ กิเลสเพิ่มขึ้นให้ออกมาเสีย

การคบคนพาล การอยู่ร่วมกับผู้เป็นมิฉฉาภิภูฏิ ไม่ใช่ไปคบ ไม่ไปเสพคุ่น แต่เข้าไปได้หากเป็นเพื่อนุเคราะห์

เจตนาห้ ภิกษุเว กมมํ วทามิ
เจตยิตฺวา กมมํ กโรมิ กาเยน วาจา ย มนสา

ภิกษุทั้งหลาย เรากล่าวว่าเจตนาอันนั้นแหละเป็นกรรม
เมื่อมีเจตนาแล้ว บุคคลย่อมกระทำความกรรมโดยทางกาย วาจา ใจ

เจตจำนงใจตั้งใจเป็นหนึ่งในการม
ในนั้นมีเวทนา สัญญา สังขาร จิต ร่วมด้วย นี้เรียกว่ากรรม
เมื่อกรรมนั้นดับลงไปแล้ว สัมฤทธิ์ผลเป็น สังวิธานกิจ และพีชนิธานกิจ

สังวิธานกิจ   ความสำเร็จของกรรมที่เกิดขึ้นทั้งที่เป็นกุศลและอกุศล
พีชนิธานกิจ   เมื่อกรรมนั้นดับลงทุกการกระทำก็เก็บเชื้อกรรมไว้รอ
การส่งผล ในอัฐภาพนี้ ในอัฐภาพต่อไป หรือใน
อัฐภาพที่ ๓ เป็นต้นไป

❁ การใช้ญาณปัญญาไปเห็นความจริงของชีวิตเรื่องกรรมและผลของกรรม
กุศลกรรมมบท ๑๐ อกุศลกรรมมบท ๑๐ นี้เรียกว่ารัฐัตกุศล รัฐตอกุศล

❁ แล้วไปรู้เหตุ ราก คือ โลภะเหตุ โทสะเหตุ โมหะเหตุ เป็นเหตุแห่งอกุศลกรรม ความไม่โลก
ความไม่โกรธ ปัญญา เป็นเหตุแห่งกุศลกรรม
กรรมที่จะเจริญงอกงามได้เพราะมีเหตุ
เรารู้อากของกุศลกรรมมบทและอกุศลกรรมมบท นี้เรียกว่ารัฐัตรากของกุศล รัฐัตรากของอกุศล

พ่อทำบาป ลูกได้รับผลของกรรมจริงหรือไม่

กรรมของพ่อก็เป็นของพ่อ
กรรมของลูกก็เป็นของลูก

เช่นพ่อทำกรรมคือตัดขาสัตว์เบียดเบียนสัตว์ กรรมที่พ่อทำก็ทำให้ได้รับผลคือได้ลูกมือเท้ากุดด้วน ได้รับผลของกรรมในชาตินี้ก่อน

ส่วนลูกที่มีมือเท้ากุดด้วนก็มาจากกรรมของตนเองที่เคยทำกรรมไม่ดีมา จึงมาปฏิสนธิในครอบครัวของบุคคลที่ทำกรรมประเภทนี้มา

พ่อได้รับความทุกข์ยากลำบากจากการได้รับสมบัติของตนเองคือได้ลูกที่มีมือเท้ากุดด้วน
ส่วนลูกก็ได้รับผลของกรรมที่ให้ผลในปฏิสนธิกาลและประวัติกาลที่มีมือเท้ากุดด้วน

พ่อได้รับผลกรรมโดยอ้อม ถ้าพ่อได้รับผลกรรมโดยตรงจะเป็นกรณีที่ตนเองโดนตัดมือตัดเท้า ในอัฐภาพนี้ก็ได้ หรือในอัฐภาพถัดไปก็ได้

กรรมของใครก็ของใคร

วิธีการทำให้ปัญญาเกิดขึ้น

ความเจริญของปัญญาจะเกิดขึ้นได้ ต้องฝึกตนเองให้
มีฉันทะ ใจรักปัญญา
มีความกล้ากล้าหาญ เพียรให้ตนเองเข้าถึงปัญญาให้ได้
มีจิตจดจ่อ ทำปัญญาให้เกิดขึ้น
วิชัยแยกแยะ

อิทธิบาท เป็นคุณหนุนเนื่อง ให้มนุษย์น้อมเข้าถึงปัญญา
ให้ได้

เราต้องรักปัญญา เพราะปัญญาสามารถนำพากระแสชีวิตของเรา
ให้เข้าถึงความจริงในทุกๆระดับได้

ในอินทรี ๒๒ มีปัญญา ๔ อย่าง

ปัญญินทรี	อินทรีคือปัญญา ปัญญาในญาณสัมปยุตต์ทั้งหลาย
อนัญญาตัญญูสามิตินทรี	หมายถึงปัญญาใน โสดาปัตติมรรค เป็นสภาวะที่รู้อริยสัจและมีนิพพานเป็นอารมณ์เป็นครั้งแรก
อัญญินทรี	หมายถึงปัญญาที่ในมรรคเบื้องบน ๓ ผลเบื้องต่ำ ๓
อัญญาตาวินทรี	หมายถึงปัญญาในอรหัตตผล
	ที่เรากำลังฝึกฝนอยู่ต้องใช้ปัญญาใน โลกีย์ ต้องฝึกปัญญาเหล่านี้ให้แข็งแรง ที่เรียกว่าทิวฏฐุกัมที่จะเป็นสัมมาทิวฏฐิได้

เหตุให้เกิดกัมมัสสกตาปัญญา ๑๐ ประการ

๑. อัทธิ ทินนัง เห็นว่า การทำบุญให้ทาน ย่อมได้รับผลดีมีประโยชน์
๒. อัทธิ อัญญัง เห็นว่า การบูชา กราบไหว้ย่อมได้รับผลดีมีประโยชน์
๓. อัทธิ พุตัง เห็นว่า การต้อนรับเชื้อเชิญ ย่อมได้รับผลดีมีประโยชน์
๔. อัทธิ สุกะตะทุกกะตานิัง กัมมานัง ณะลัง วิปาคัง เห็นว่า การทำดีและทำชั่ว ย่อมได้รับผลทั้งทางตรงและทางอ้อม
๕. อัทธิ อะยัง โลกิโ เห็นว่า ภพนี้มีอยู่ คือ สัตว์ผู้ตายจากโลกอื่นแล้ว จะมาเกิดในโลกนี้ มีอยู่
๖. อัทธิ ปะโร โลกิโ เห็นว่า ภพหน้ามีอยู่ คือ สัตว์ผู้ตายไปแล้ว จะไปเกิดในภพหน้าอีก มีอยู่
๗. อัทธิ มาตา เห็นว่า มารดามีคุณต่อบุตรศิกขาจริง และการที่ดีที่ชั่วต่อบุตรานั้น ย่อมมีผล
๘. อัทธิ ปิตา เห็นว่า บิดามีคุณต่อบุตรศิกขาจริง และการที่ดีที่ชั่วต่อบุตรนั้น ย่อมมีผล
๙. อัทธิ สัตตา โอปะปาติกา เห็นว่า สัตว์ที่เกิดหุคขึ้นเติบโตทันทีมีอยู่มีอยู่
๑๐. อัทธิ โลกิ สมะณะณะพรัหมณะณา สัมมาปฏิบัติปณา สะยัง อิมัง โลกิัง โองาเสตวา ปะระวิภาวนตา เห็นว่า สมณพราหมณ์ผู้ปฏิบัติปฏิบัติชอบ รู้ประจักษ์แจ้งโลกนี้และโลกหน้าด้วยตนเอง และประกาศให้ผู้รู้ตามได้ นั่น มีอยู่

336

ไม่ใช่แค่เชื่อว่ามีผล แต่ต้องเห็นจริงๆ มีปัญญาเห็นจริงๆ ว่ามีผล

อาการของสัทธา ๓ ประการ

๑. ปสาทสัทธา ความเชื่อที่เกิดจากความเลื่อมใส
๒. โอกัปปนสัทธา ความเชื่อที่ยังลงในวัตถุที่ควรเชื่อ เช่น ตถาคตโพธิสัทธา เป็นต้น
๓. อจลสัทธา ความเชื่อที่ไม่หวั่นไหวคลอนแคลนกลับกลอกได้แก่ ความเชื่อของพระอริยบุคคลทั้งหลาย

สัทธา ๔ อย่าง

๑. กัมมสัทธา เชื่อเรื่องกรรม
๒. กัมมวิปากสัทธา เชื่อเรื่องผลของกรรม
๓. กัมมัสสกตาสัทธา ความเชื่อว่า สัตว์ทั้งหลาย มีกรรมเป็นของ ๆ ตน
๔. ตถาคตโพธิสัทธา ความเชื่อในพระปัญญาตรัสรู้ของพระตถาคตสัมมาสัมพุทธเจ้า

195

กัมมสัทธา เชื่อกรรม

วิปากสัทธา เชื่อผลของกรรม

กัมมัสสกตาสัทธา เชื่อว่าสัตว์ทั้งหลายเป็นไปตามกรรม ทำกรรมอย่างไรย่อมได้รับผลเช่นนั้น

ตถาคตโพธิสัทธา เชื่อพระปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า เชื่อว่าพระพุทธเจ้ามีจริง

ทศสัมมาทิฏฐิวิัตถุ ๑๐ ทั้งหมดเป็นเรื่องเดียวกัน

เหตุใดกรรมจึงไม่เคยลืมเราเลย แม้ขนาดพระพุทธเจ้ายังต้องได้รับผลกรรมก่อนปรินิพพาน

รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ของพระพุทธเจ้า
เกิดจากอวิชชาในอดีตเป็นผู้สร้างมา ความไม่รู้
สังขาร ตัณหา อุปาทาน กรรม เป็นผู้สร้างมา

ปฏิบัติสัณนิ รูปรธรรมและนามธรรม มีอวิชชาเป็นเหตุ

เมื่อกรรมคือกุศลกรรมทั้งหลายให้ผล แต่มี
อวิชชา ตัณหา อุปาทาน อยู่เบื้องหลังกำกับอยู่
รูปนามชั้นที่ ๕ นี้จึงเป็นผลของอวิชชา ดังนั้น
กรรมจึงตามหาเราเจอไม่เคยลืมเราเลย

ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เป็นผลของกรรมเก่า
จึงสามารถให้ผลกับพระพุทธเจ้าได้ แม้เป็นพระพุทธเจ้าแล้ว
แต่จะไม่สามารถทำให้ปรินิพพานก่อนเวลาที่กำหนดได้
ทำให้ตายไม่ได้แต่ทำให้เจ็บได้
ทำให้เจ็บกายได้ แต่ทำให้เจ็บใจไม่ได้ เพราะพระองค์
ปราศจากกิเลสแล้ว ไม่มีโทสะ อัสสา มัจฉริยะ กุกกุจะ
บาปให้ผลพระพุทธเจ้าได้เฉพาะรูปรธรรมเท่านั้น ไม่ให้ผล
ด้านนามธรรม

ตอนพระญาติทะเลาะฆ่ากัน พระพุทธเจ้ามีอาการปวดศีรษะ ไม่ได้เป็นเพราะ
เครียด แต่เป็นเพราะกรรมส่งผลให้ดิน น้ำ ไฟ ลม ในร่างกายวิปริต
แปรปรวน ผิดเพี้ยนไม่ได้ดูสภาพ เป็นผลกรรมจากที่ทรงร่วมดีใจตอนที่
ญาติๆจับปลาได้มาก สมัยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์

หากกรรมจะไม่ให้ผลแล้ว คือต้องไม่มีชั้นที่ ๕ ได้แก่อนุปาทาปรินิพพาน
กรรมจะกลายเป็นอโหสิกรรมทันที

อะไรเป็นตัวสายล่อฟ้า ดึงดูดทำให้กรรมหนักให้ผล กระชากลงบាយภูมิได้

สักกายทิฏฐิ และวิจิกจฉา
คือความเห็นว่าเป็นอัตตาตัวตน
แรงที่สุดคือมิจฉาทิฏฐิ เป็นตัวเชื้อ เป็นเหมือนแม่
เหล็กดูดกรรมหนักๆมาให้ผล

หากถอดสักกายทิฏฐิได้ก็ ด้วยเครื่องมือคืออริยมรรค
มีโสดาปัตติมรรคเป็นต้น ถอดสักกายทิฏฐิ และ
วิจิกจฉาได้แล้ว กรรมที่จะนำลงสู่อบายภูมิ หรือ บาป
กรรมหนักๆถูกถอดออกหมดสิ้น